

Káťa Kabanová pod dozorem nepřátelského prostředí

Leoš Janáček napsal o Kátě Kabanové, své navýsost osobní zpovědi: *bude z nejněžnějších mých prací*. Text opery, který vytvořil z Ostrovského dramatu *Bouře*, je už svou podstatou velmi hudební, poetický ve výrazu i formě, vyjádřený unikátní metodou nápěvků mluvy. Vyžaduje od zpěváků nejen tóny, ale i zvuk a výraz slova.

Morenike Fadayomi (Káťa) ani Nadine Secunde (Kabanicha) se dosud nepohybovaly v česky mluvícím prostředí a těmto požadavkům nedostály. Na premiéře vydávaly zvuky různě blízke češtině – pochopitelně jedním z velkých problémů bylo „ř“, exponované v opakované větě loučení Káti s Borisem (*Chtěla jsem ti něco jiného říci*). Handicap bohužel nekompenzovaly mistrovským vokálním výkonem: opotřebovaný hlas Nadine Secunde při (častých) dramatických akcentech zní až štěkávě, Morenike Fadayomi se v úsilí o výrazový důraz uchyluje k forzi, jež vede k výraznému tremolu a tedy intonační neurčitosti.

Ital Gianluca Zampieri se s českým repertoárem i Janáčkem pravidelně setkává už déle než sedm let, není handicapován jazykem a jeho výkon je velmi uspokojivý – vytknout mu lze jedině málo vášnivý, spíše pasivní výraz, ovšem i tak je možné postavu Borise profilovat.

Ostatní role už byly v rukou domácích pěvců: Martin Gurbaľ (Dikoj) jako vždy vsadil na objem svého hlasu; Jan Vacík (Tichon) vyšel z velmi dobrého pěveckého výkonu a pro kompaktní herecké podání pasivního Kátina muže využil i své fyzické dispozice. Richard Samek se v roli Kudrjáše prezentoval dobrým pěveckým výkonem, režie ho vedla k takřka rozpustilým tanečním kreacím. Také ostatní partie

Morenike Fadayomi (Kateřina)

FOTO MARTIN POPELÁŘ

byly provedeny na dobré pěvecké úrovni.

Inscenace byla věnována životnímu jubileu Evy Dřízgové-Jirušové, herecky i pěvecky velmi dobrou postavu Káti v dramatickém vývoji však vytvořila až na druhé premiéře. Tomáš Černý přesvědčil o svých pěveckých kvalitách: na rozdíl od Zampieriho vyzpíval Borisovu vášeň s velkým důrazem, herecky však byl bohužel poněkud toporný. Pěvecky i herecky výrazně vystavěl

roli Kudrjáše Luciano Mastro – zvláště v první půli večera byla jeho čeština excelentní nejen v artikulaci, ale i ve vyjádření citového obsahu slov.

Nespornou kvalitou nového ostravského nastudování je hra orchestru, precizně připraveného Robertem Jindrou; dociluje zvukových kvalit, běžně v českých operních domech zřídka slýchaných: počínaje technickou úrovní (obtížné žesťové partie), přes bohatou dynamickou škálu (i pianissimo!) až k impresionistickým barvám. Na premiéře zněla předehra

trochu ve strojovém tempu, na repríze mělo dramatické tvarování orchestrálního zvuku už potřebnou uvolněnost, včetně agogického vyjádření lyrických momentů.

Daniel Dvořák navrhl chladně šedou univerzální scénu, které chybí jakákoli intimita – cosi mezi náměstím, nábřežím a náznakem pokoje. Autory předepsaná prostředí jsou tedy jakoby zastoupena, místo náladově proměnlivého prostředí (slouží mu jen světelné proměny) však zůstává stále nepřívětivá studená stavba. Nepřemístitelný stůl

a židle, pevně připevněné k podlaze, nepochybně symbolizují nemožnost změnit poměry. Hraje se ve strohých, černobílých kostýmech z doby vzniku a premiéry díla kolem roku 1920. Nepochopitelná je však námořnická stylizace Kudrjáše – pokud nejde o zdůraznění jeho schopnosti vymknout se poměrům.

Výtvarně čistý sloh přehledných, jasných kontur je iracionálně narušen dvěma volně spuštěnými draperiemi (z pohledu diváka vpravo vpředu a vlevo vzadu). Jejich účelem je možná cosi vykrýt (zadní draperie) nebo podtrhnout (perspektivu nového života – pravá přední draperie se zvedne a do ostřejšího světla odcházejí Kudrjáš a Varvara „v matičku Moskvu“) či velmi nešťastně substituovat vodní hladinu (Káťa místo skoku do vody na sebe strhne draperii, objeví se její modrý rub).

Režie Jiřího Nekvasila pomíjí Janáčkem zdůrazňovaný lyrismus. Pro ilustraci teze o dominujícím odlidštěném kupeckém světě se režisér dopouští až bizarních akcí: „vrcholný“ je sestup Borise do kanálu (propadla) po slovech *jak těžko se loučím*. Ale podobně žebřík, na který šplhá nejprve Kudrjáš pokočit se pohledem na Volhu, a později Káťa (*proč lidé nelétají*), nebo Káťa schovaná pod stolem při scéně Kabanichy s Dikojem. Násilná je neustálá přítomnost mnoha postav na scéně, které tam podle děje nemají být – zřejmě je Káťa pod stálým dozorem nepřátelského prostředí. Postižení a zpřítomnění vnitřní bohatosti díla je tak ponecháno výhradně hudební částí provedení.

JAN DEHNER

Národní divadlo moravskoslezské
Ostrava – Leoš Janáček: Káťa Kabanová.
Dirigent Robert Jindra, režie Jiří Nekvasil, scéna Daniel Dvořák, kostýmy Zuzana Krejzová, pohybová spolupráce Jana Ryšlavá, sbormistr Jurij Galatenko. Psáno z premiéry 15. listopadu a reprízy 24. listopadu 2012.